

Les matraques

(ALDC, III, 556. Les matraques)

Les matraques són un 'instrument compost de dues o més fustes articulades que, posat en moviment, fa un soroll sec i repetit i que substituïa les campanes en les funcions religioses del Dijous i Divendres Sant'. *Matraca*, usat sobretot en plural, procedeix de l'àr. vg. MATRÁQA 'martell', der. de TÁRAQ 'pegar, donar cops', documentat des del s. XVII i estès per una gran part del cat. occ.; l'alg. coneix la var. *matràcula* 85, manlleu al logudorès i campidanès. El val. *batzoles*, ja usat per Vicent Ferrer, és d'origen expressiu, pel soroll dels cops secs de les matraques (cf. *batzegar*, *batzip-batzap*), com també el ross. *patrica-patroca* (no DCVB ni DECAt), que no sembla dependre de l'oc., *carrau* (var. *carranc* 159, 162, 171), eventualment confós amb el xerric-xerrac, i els més locals *carraca* 157, 187, *catraques* 29, 98, *patraca* 41, 64, *matroques* 124, 143, *matralles* 92, *palitroques* 83, 84, *traca* 40, i *claques* 35, potser *xarques* 62. El bal. *maçoles* prové del llat. MA(T)TEOLA,

der. de *MATTEA 'maça', atestat des del s. XIV, i té les var. *maces* 59, 149, *maceta* 51, 97, *maçorques* 127. El cat. central *tenebres* (var. *estenebres*, amb aglutinació d'un segment de l'article, com *estenalles*, *estisores*, etc.) és una metonímia que ha posat en relació el soroll que fan les matraques amb l'ofici de tenebres del Dijous i Divendres Sant, quan s'apaguen els ciris del tenebrari fins que queda tot en l'obscuritat, com la que va succeir la mort de Crist; un semantisme propi del cat.

Altres mots: *ginebrets* 118, potser al·lusiú a la fusta de ginebre; *torn* 131 (var. *tornet* 134, 150), per la semblança amb el torn del pou; *campana de fusta* 91; *campanar* 25; *campanilles* 54; *paleta* 133; val. *tribanelles* 178 (s. XIX); *carretes* 90; *escarruixes* 38.

Són mots normatius *matraques*, *batzoles* i *tenebres*, des del DGJ, 1932.

